

KBF Sveučilišta u Splitu započeo s novom ak. godinom 2022./23.

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu započeo je u ponedjeljak 26. rujna s novom akademskom godinom 2022./2023. Euharistijsko slavlje u kapeli Centralnoga bogoslovnog sjemeništa u Splitu predvodio je don Franjo Frankopan Velić, generalni vikar Splitsko-makarske nadbiskupije u koncelebraciji s dekanom Fakulteta, prodekanima, nastavnicima i odgojiteljima CBS-a. Pozdravivši sve nazočne nastavnike, djelatnike fakulteta i studente na početku nove akademske godine kazao je: „Ako predavanja, seminari, vježbe, osobni rad, učenje i zalaganje bude prožeto Duhom Svetim i ako ova sveta misa bude početak i završetak našega djelovanja onda će sve biti na blagoslov, radost i dobrobit onih kojima smo poslani.“ Prenio je pozdrave, molitve i dobre želje splitsko-makarskoga nadbiskupa mons. Dražena Kutleše, velikog kancelara KBF-a u Splitu.

Don Franjo Frankopan je svoju propovijed započeo mišlju, koja mu se rodila u srcu rodila gledajući okupljenu fakultetsku zajednicu, kako bi tako možda mogao izgledati nebeski Jeruzalem: okupljeni zajedno svećenici i vjernici laici, muškarci i žene, stariji i mlađi, redovnici i redovnice, oni u braku, svi staleži. „Ovdje je zastupljena Crkva u malome, ali nismo došli kao individualci nego kao zajednica, zapravo Krist je taj koji nas ujedinjuje u jedno tijelo i okuplja oko svojih sakramenata. Dobro bi bilo da otvorimo svoja srca Duhu Svetomu da može napraviti tu preobrazbu“, istaknuo je generalni vikar.

Osvrnuvši se na evanđeoski tekst koji govori o tome kako se u ljudskom srcu, srcu Isusovih učenika rađaju svakakve zamisli pa i ona tko bi od njih bio najveći, don Franjo Frankopan je kazao da ta misao koja se rađa u čovjeku i oblikuje, tjera ga na djelovanje. Da nije bilo Isusa s njima ta bi se misao u njima razvila, utjelovala u konkretno djelo, čin. Većina njih bi zaključila da su oni, da je on najveći i došlo bi do velike podjele. „Isus je vidio da se ta misao rodila u njihovom srcu i na vrijeme intervenira, a to je velika pouka za nas. Kad smo s Isusom svakoga dana, u osobnoj molitvi i razmatranju ne trebamo se bojati misli koje se rađaju u našem srcu jer ona je stavljena pred Boga da je on propita.“

Ispričao je zgodu iz života sv. Ignacija Lojolskoga dok je bio u fazi razmišljanja, obraćenja i još nije bio siguran o budućnosti svoga života. Mnogo je vremena provodio u postu, pokori i molitvi. Za vrijeme molitve u samostanskoj ćeliji pojavilo se svjetlo za koje je mislio da je od Boga koji mu šalje mistično iskustvo. Međutim, jednoga dana kad je to svjetlo proletjelo kraj križa na zidu uočio je da to nije Božje svjetlo, svjetlo Duha Svetoga, nego svjetlo Svjetlonoše, Lucifera, lažno svjetlo. Tu je sv. Ignacije naučio jednu veliku lekciju: prvo da sebe ne treba držati velikim i očekivati mistična iskustva i da je sve već pred njim. Kad usporedi nešto s Kristovim križem onda vidi je li to autentično ili lažno kazao je propovjednik te nastavio: „To je poruka i za nas da sve što planiramo stavimo pokraj Kristova križa i vidimo može li stajati pokraj njega, ako može odlično, ako ne može budimo oprezni, odbacimo.“

Na kraju svoje propovijedi protumačio zašto nam Isus stavlja dijete za primjer kako bismo se trebali odnositi prema Bogu. Dijete ima najveće, prirodno povjerenje u svoga oca i u svoju majku, svoje roditelje. Oni su za njega najjači, najpametniji, najbolji. Zato je dijete povjerljivo, zahvalno i poučljivo. Isus nam to dijete stavlja kao primjer da takvi budemo prema Bogu. „Vama su povjerena djeca, oni za koje imate odgovornost. Nemojte onda izigrati to povjerenje, zahvalnost, poučljivost koju nam oni unaprijed daju. Nećemo iznevjeriti to povjerenje ako svaku misao koja se rodi u našem srcu stavimo uz križ Kristov i tako provjerimo može li ta misao, nakana, želja opstati. I onda se ne trebamo bojati budućnosti“, poručio je don Franjo Frankopan nastavnicima, među kojima je i on jedan od njih. „Ne znamo što nas čeka u ovoj

akademskoj godini, ali ako poput Joba sve prihvaćamo kao dar iz Božje ruke, ako smo spremni nositi križ onda se ne trebamo ničega bojati. I zla koja se događaju služiti će za veće dobro koje će Bog preko nas izvesti. Nadamo se da ćemo u novoj akademskoj godini imati brojna dobra i da ćemo ih primiti sa zahvalnošću, čuvati vjerno i predati braći i sestrama da i njima bude na blagoslov i milost“, zaključio je generalni vikar.

Misno je slavlje završilo drevnim himnom Duhu Svetomu „O dođi Stvorče“, a potom je program nastavljen u dvorani Fakulteta.

Pozdravnu riječ nazočnima uputio dekan Fakulteta red. prof. dr. Mladen Parlov. Pozdravivši sve nazočne osobito „brucoše“, kazao je: „Teologiju se redovito ubraja među humanističke znanosti. Ona samu sebe definira kao 'svetu znanost – *scientia sacra*'. No znanstvenost teologije je posebna, a baš zbog te posebnosti danas je od nekih i osporavana. Teologija se, najkraće rečeno, bavi Bogom. To je njezina veličina i njezin problem. Svaka znanost ima vlastiti objekt proučavanja, istraživanja, propitkivanja. A teologija se želi baviti Bogom koji nije objekt, nego Subjekt, Otajstvo-Tajna; Onaj koji se ne da objektivizirati, a još je manje moguće njime ovladati te ga 'izmjeriti' i 'odmjeriti' našim znanstvenim metodama. Bog je jednostavno Bog; On je drugačiji, Drugi, izmiče našim pokušajima da ga izmjerimo, klasificiramo, ukalupimo. Ako je to tako, a jest, a teologija se bavi Bogom, znači li to da je teologija suvišna, odnosno da nema baš puno za reći? To bi doista bilo tako da Bog nije progovorio o sebi, da se nije približio čovjeku, da se nije u konačnici darovao čovjeku. Budući da je Bog o sebi progovorio te se u svom govoru čovjeku objavio, On sam poziva čovjeka ne samo da prihvati taj govor nego i da odgovori, progovori, ne samo o sebi nego i o Njemu. Zato je teologija moguća i potrebna. Dakako, uz uvjet da prihvati kako je Bog doista Bog, Drugi i drugačiji.“

U nastavku svoga govora naglasio je da je u konačnici samo Bog uistinu teolog, „Onaj tko zna tko je i kakav je Bog. Božje otkrivanje sebe samoga ujedno je i Božje sebedarje čovjeku; sebedarje koje očekuje uzdarje, koje očekuje čovjekovo sebedarje Bogu. Boga koji se otkriva i dariva nemoguće je 'imati', posjedovati na način objekta; Boga se to više ima što mu se čovjek više prepušta i predaje. Susret Boga koji se otkriva i dariva te čovjeka koji Ga prihvaća i koji mu odgovara događa se u vjeri koja nam je darovana i po kojoj imamo udjela u onom znanju koje Bog ima o sebi. No, upravo vjera traži razum (teologiju), a razum je potreban vjere kao posebnog znanja do kojega nikada ne bi mogao sam po sebi doprijeti. Augustinovski *credo ut intelligam* tako postaje anzelmovski *intelligo ut credam*. Zbog Božje veličine i ljudske ograničenosti teologija će uvijek biti i ostati traganje, ostat će nedovršena. Teologija u biti i nije drugo doli hodočašće ljudskog razuma prema konačnom, dovršenom, a ono konačno steći ćemo tek poslije smrti. Sada, u vrijeme prolaznosti, imamo tek predokus konačnoga. Ovaj 'tek' nije malo, nego je po sebi Sve, jer je Bog vječnosti i vremena jedan te isti. No, zbog naše malenosti i ograničenosti u vremenu imamo tek predokus vječnosti.“ Svima je zaželio plodonosno hodočašće u vjeri, sa željom da zajednički, sinodalni hod u vjeri bude Bogu na slavu, a svima nama na spasenje.

Nazočnima se obratio i novoizabrani dekan izv. prof. dr. fra Šimun Bilokapić. Pridružio se pozdravima te naglasio da ovdje nismo samo radi stjecanja znanja jer bi to onda bio sakat čovjek nego smo i radi stjecanja kršćanskih kreposti, osobito kreposti poniznosti. A poniznost znači: „Učiniti se malenim iz ljubavi da bi drugi mogli rasti. To je profesori smisao našega biti ovdje za ove mlade.“ Obraćajući se brucosima istaknuo je toplinu i mudrost koja izvire iz starih prostorija Fakulteta izrazivši nadu da će ona s njihovom nazočnošću živjeti i dalje. Alkarskim jezikom zaželio im je da im svako novo trčanje bude bolje od prethodnoga. A sve je studente,

nastavnike i djelatnike Fakulteta potaknuo na uzajamno poštovanje i uvažavanje kako bi sebe i jedni druge učinili boljim ljudima.

Generalni vikar Velić još je jednom nazočnima prenio pozdrave velikog kancelara Fakulteta nadbiskupa Kutleše podsjetivši na njegovu želju da KBF u Splitu postigne onu svrhu radi koje je ustanovljen. Prenio je pozdrave i umirovljenog nadbiskupa mons. Marina Barišića. Osvrnuo se na tradicionalni početak akademske godine misom i zajedničkim okupljanjem izvan učioničkih klupa naglasivši da i to svjedoči o tome kako nas specifične karizme ne dijele nego obogaćuju.

„Lectio brevis“ o temi „Najstariji liturgijski izvori u južnoj Hrvatskoj“ održao je dr. sc. Domagoj Volarević. Svoje je predavanje započeo različitim liturgijskim izvorima: crkvene građevine, *liturgijske knjige* (obredi/rubrike), liturgijsko ruho, liturgijsko posuđe, liturgijski namještaj i slike. Istaknuo je razliku izvora u/iz Hrvatske, koji se čuvaju u Hrvatskoj i onih koji su s područja današnje Hrvatske (npr. Vekenegin evanđelistar). Iako postoje izvori na različitim jezicima (ponajviše staroslavenski i latinski), predavač se usredotočio na latinske izvore, jer su glagoljski pisani liturgijski izvori, uglavnom kasnijega datuma. Kada govori o južnoj Hrvatskoj u našem kontekstu misli na prostor Splitske metropolije i Zadarske nadbiskupije. Upozorio je da valja izbjegavati eventualne zabune najstariji ↔ najznačajniji izvor. U pogledu starosti izvora, uzeo je u obzir sve izvore od najstarijih pa do 13. stoljeća, što je otprilike kraj tzv. visokoga srednjega vijeka.

„Svjesno izbjegavamo izraz najznačajniji, jer svaki pogotovo srednjovjekovni liturgijski rukopisni izvor od izuzetne je važnosti. Važnost izvora kreće od sadržaja, koji može imati posebnosti kojima se pojedini izvor ističe“, kazao je dr. Volarević dodavši da je Hrvatska za zapadne istraživače još barem djelomično *terra incognita* u pogledu svih diplomatskih izvora pa tako i srednjovjekovnih liturgijskih rukopisa. Nabrojao je neke od izvora koji se danas čuvaju u Hrvatskoj: *Evangelium spatense*, Splitski evangelijar – najstarija knjiga u Hrvatskoj (7./8. stoljeće), *Biblia sacra* – u Dubrovniku i Šibeniku (različiti tomusi; 10./11. stoljeće), *Evangelium Sibenicense*, Šibenski evanđelistar (10./11. stoljeće), *Cantatorium et Sacramentarium Sibenicense*, Šibenski kantatorij i sakramentar (11. stoljeće), *Sacramentarium Spalatense*, Splitski sakramentar (12. stoljeće), *Evangelium Spalatense*, Splitski evanđelistar (12. stoljeće) i *Evangelium Traguriense*, Trogirski evanđelistar (13. stoljeće). Kratko je predstavio četiri knjige.

„*Evangelium spatense*“, pisan poluuncijalnim pismom, najstarija je knjiga koja se danas čuva u Hrvatskoj. Samim time već zaslužuje poseban status u povijesti, kulturi i bibliotekarstvu Hrvatske, naravno i izvan. Iz naše perspektive „nedugo“ nakon nastanka je bila u Splitu – to znamo radi upisanih prisega sufragana splitskom nadbiskupu metropolitu. Vrlo je moguće da je korištena i u obredu krunisanja hrvatskih kraljeva iz narodne dinastije. „*Evangelium sibenicense*“ pisan karolinškom minuskulom, najstariji je do danas poznati evanđelistar u Hrvatskoj uopće. Potječe sa područja današnje Njemačke, ali još uvijek nije precizirano niti šire područje same Njemačke odakle bi dolazio. Radi slojevitosti sadržaja i naknadnih intervenata, rukopis još uvijek predstavlja izazov za istraživanje i detaljnije ubiciranje.

„*Sacramentarium Sibenicense*“, također pisan karolinškom minuskulom, najstariji je dosada poznati sakramentar u Hrvatskoj (izuzev fragmenata sakramentara koji su ukorporirani u Splitski sakramentar!). Od svih starijih rukopisa jedino za ovaj gotovo da nema sumnje odakle potječe: napisan je u skriptoriju bavarske benediktinske opatije Tegernsee i to polovinom 11. stoljeća. Pisan je po narudžbi za Pulsku biskupiju, za crkvu sv. Tome, staru katedralu. Potom je bio u Poreču, te je odatle prenesen u franjevački samostan u Bribiru, možda za potrebe

skriptorija. „Mada nemamo jasnih pokazatelja, nego samo djelomičnu hipotezu, vjerojatno je 1523., nakon turskoga zauzeća Bribira prenesen u Šibenik, u franjevački samostan sv. Frane gdje se i danas nalazi, kao jedan od najdragocjenijih izložaka u biblioteci“, naglasio je dr. Volarević. Govoreći o „Sacramentarium spalatense“ kazao je da je to jedan od znamenitijih izložaka Rizinice splitske katedrale. Uglavnom je u znanstvenoj javnosti bio poznat pod nazivom *missale* dok don Šime Marović u svome magisteriju nije utvrdio da je zapravo riječ o sakramentaru. Raniji istraživači su pretpostavljali da potječe iz Italije, te je to mišljenje uglavnom bilo opće prihvaćeno, jer ga se tradicionalno povezivalo s nadbiskupom Bernardom iz Perugie koji je bio splitski nadbiskup krajem 12. i početkom 13. stoljeća. Sakramentar je napisan polovinom 12. st., a potječe iz Galije, dakle današnje Francuske, vjerojatno iz Narbone (jug), mada ima naznaka da bi mogao nastati i u Autunu (središnja Francuska). U zadnjem desetljeću 12. st. zasigurno je bio u Budimu, odakle je vrlo brzo došao u Split gdje je ostao do danas, podsjetio je predavač.

„Dva spomenuta sakramentara, nakon analize njihova sadržaja, dakle liturgijskih obrazaca, možemo reći da se ističu, odnosno da imaju, ili se nadamo se da će nakon izdavanja i predstavljanja imati, svjetsku važnost. U njima su, naime zasvjedočeni najstariji zapisi nekih liturgijskih formula, a k tomu nakon višegodišnjega analiziranja, te konzultacija sa profesorima Papinskoga liturgijskoga instituta u Rimu utvrdili smo da imaju i neke do sada potpuno nepoznate liturgijske formule. U tijeku je kritička analiza, a potom i priprema ovih dvaju sakramentara za objavljivanje u tiskanoj formi, kao faksimil, sa kritikom teksta i povijesno-liturgijskim studijama, koje bi mogle dati odgovore na još neka pitanja, ali zapravo je najvažnije da ih na pravi, prikladan način predstavimo hrvatskoj i svjetskoj javnosti“, zaključio je dr. Volarević svoje zanimljivo izlaganje.

Prodekan za nastavu doc. dr. Ante Akrap iznio je potom sve važne obavijesti o predavanjima i tijeku rada u novoj akademskoj godini. Redovita nastava prema rasporedu počinje u utorak 27. rujna.

Silvana Burilović Crnov